

Ennakoimalla tulevaisuuden tekijäksi
Pirjo Kyläkoski, Tekes

Believing the Future 2009- Kilpailukykyä Ennakoinnista
24.3.2009 klo 13.15-13.45
Leija Yrityspalvelukeskus, Forum 1

Ennakointi strategiatyön tukena

Ennakointi - Foresight

Ennustaminen > < Ennakointi

Forecast > < Foresight

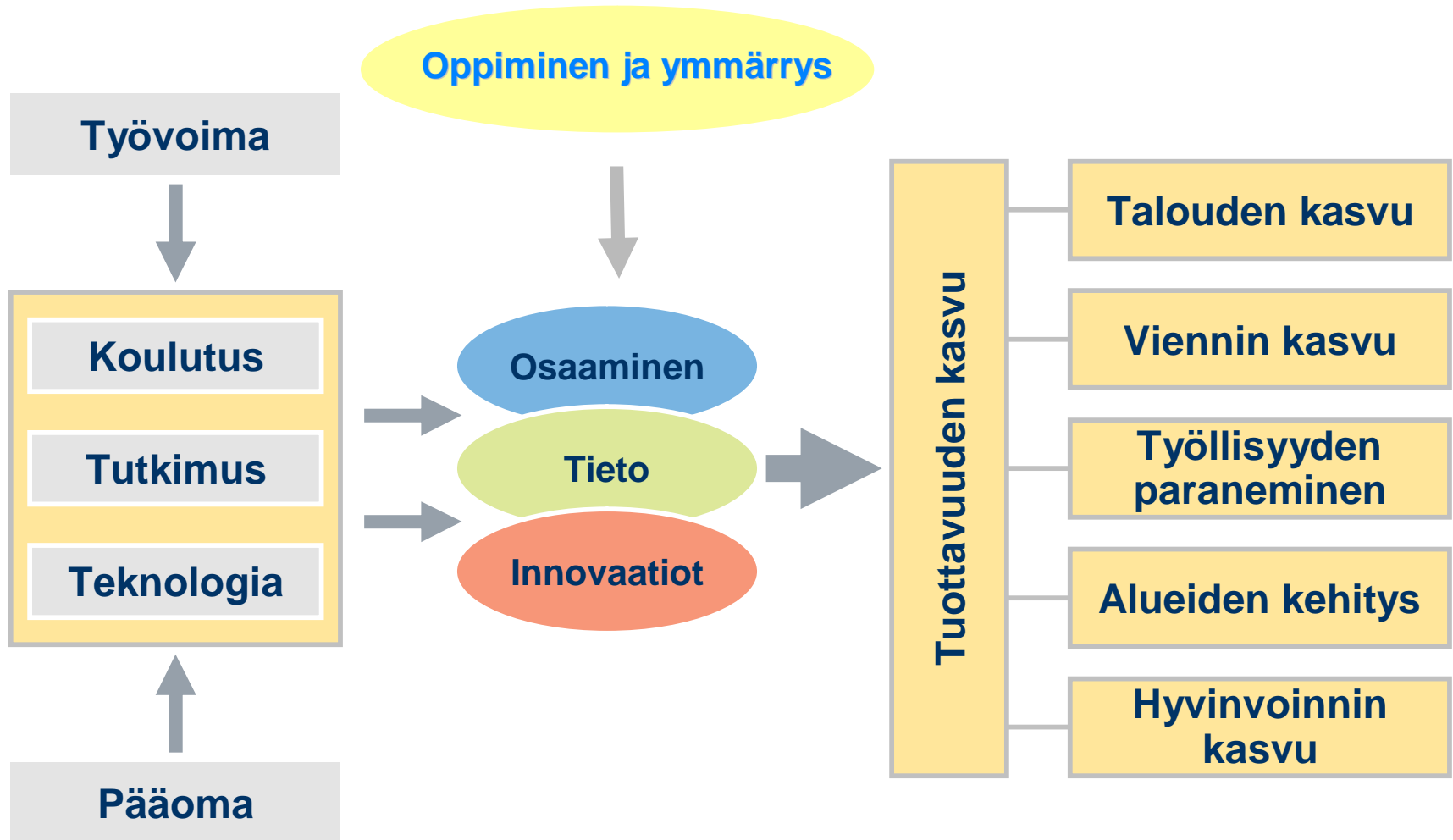
**Ennakointitutkimus > < Ennakointityö, soveltava
ennakointi**

Foresight research > < Foresight work, applied foresight

Ennakointi -> Näkemys -> Strategia -> Toimenpiteet

Foresight -> Insight -> Strategy -> Actions

Uusi kasvumalli – talouskasvun lähteet

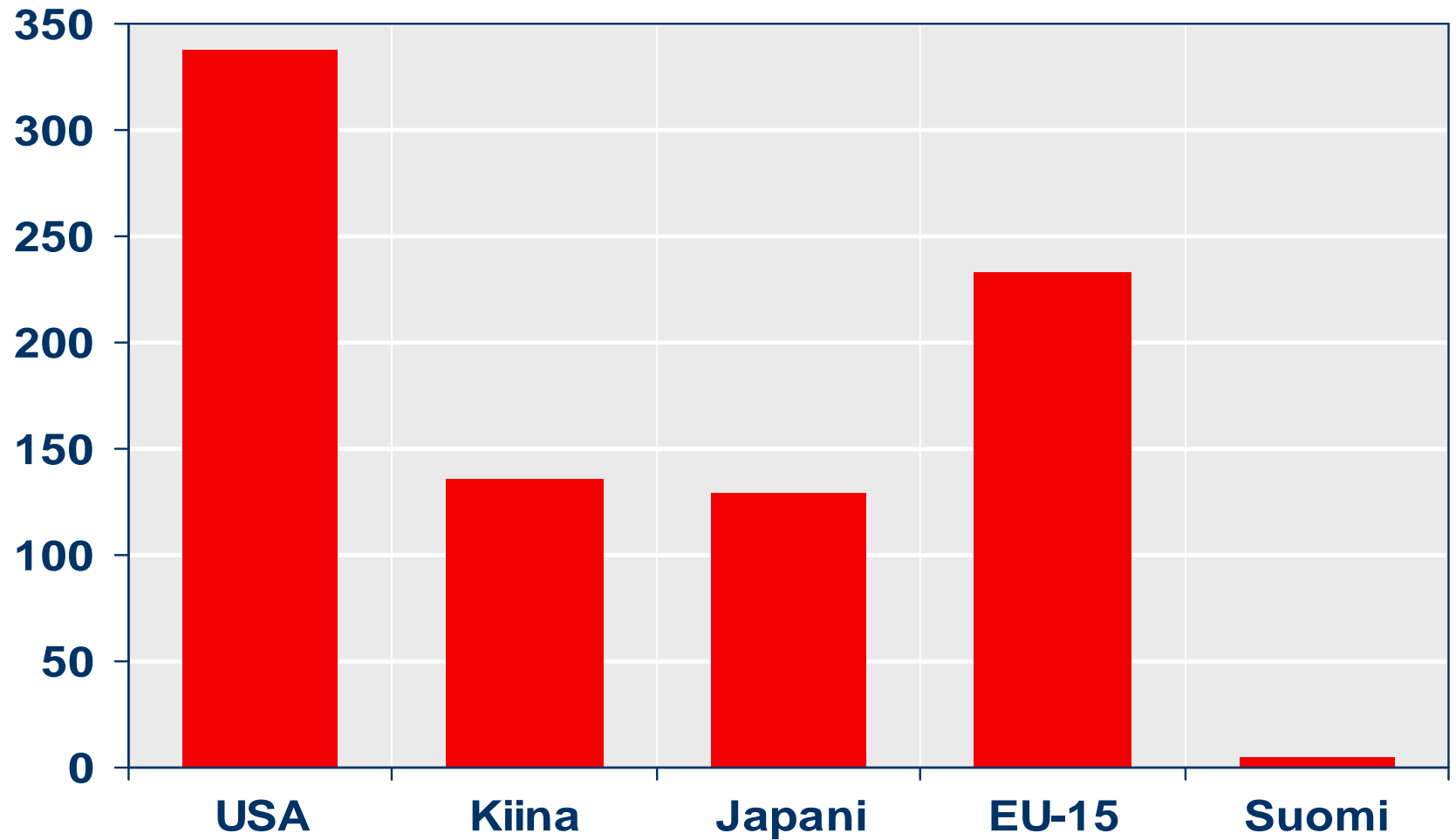

Uuden kasvumallin mukaan talouskasvun lähteet ovat koulutuksessa, tutkimuksessa ja teknologiassa.

Tulevaisuuden haasteet

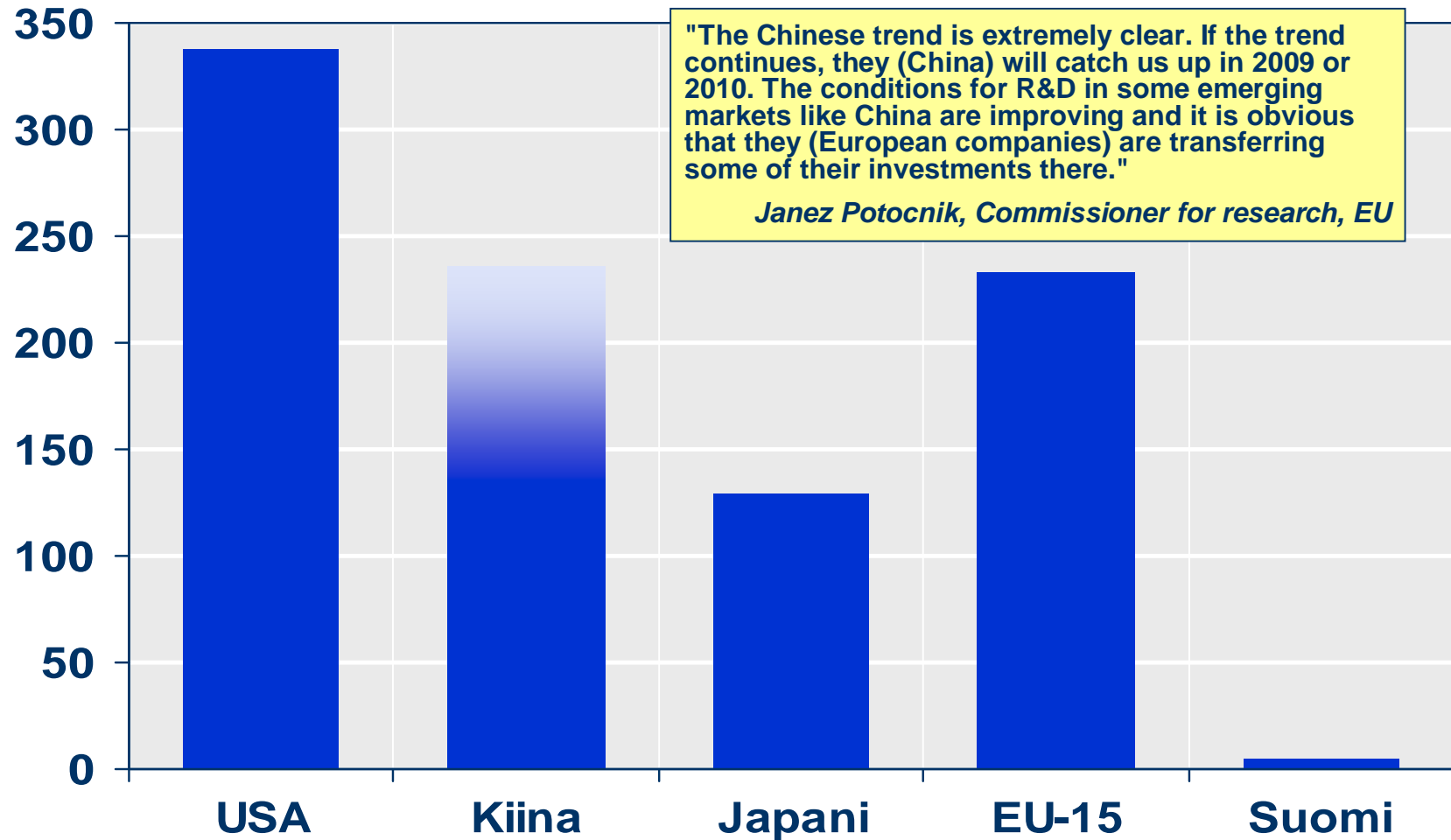
Globaalit T&K-investoinnit

Mrd. USD (ppp)

Globaalit T&K-investoinnit

Mrd. USD (ppp)

Taluskriisi

Strategiset haasteet Suomen kannalta

- | Nopean päätöksenteon varmistaminen – riittävä yksimielisyys
- | Työttömyyden kasvun ehkäiseminen (vaara “menetetystä sukupolvesta”)
- | Protektionismin ehkäiseminen, talouden vapauden puolustaminen kansainvälisillä foorumeilla (EU, WTO, muut)
  - | Suomi on hyötynyt globalisaatiosta, globalisaation taka-askeleet purevat enemmän kuin isoja maita
- | Pk-yritysten rahoituksen turvaaminen
  - | Suurten yritysten luotot kasvavat nopeasti, markkinarahoituskanava kuivunut
- | Elvytystoimien tehokas ja järkevä toimeenpano: nopeasti vaikuttavia, tehokkaita, tilapäisiä
- | Teknologisen ja markkinajohtajuuden säilyttäminen ICT:ssä
- | Metsäteollisuuden osaamiskeskittymän säilyttäminen
- | Uuden osaamis pohjaisen yritystoiminnan synnyttäminen sekä perinteisille aloille että palveluihin
- | Innovaatio- ja koulutusjärjestelmän uudistusten läpivieminen
- | Valtion velan kasvun seurauksena tulee lähivuosina tarve sopeuttaa julkista taloutta, menojen lisäyksen jälkeen menoleikkaukset ovat edessä, valtion roolin pysyvä kasvattaminen (tätäkin on ehdotettu) ei ole helppoa tai (on mahdotonta)

Tärkeimmät muutosvoimat

- | **Globalisaatio:** *Globaali innovaatioekosysteemien kilpailu* voimistuu. Valtiot ja alueet kilpailevat innovaatio-, tutkimus- ja koulutusjärjestelmillään yritysten ja osaajien sijoittumisesta. *Globaalit arvoverkostot ja hajautetun innovaation -toimintamallit* haastavat ja täydentävät tuotteiden ja palvelujen kehittämisen ja arvonmuodostuksen perinteisiä malleja. Innovaatiotoiminnasta tulee globaalien verkostojen hallintaa. Toisaalta *lokalisaatio*, myös protektionistiset piirteet, voimistuvat globalisaation vastavoimana.
- | **Demografiset muutokset:** *Väestön ikääntymisestä* johtuva huoltosuhteen heikkeneminen asettaa erittäin kovia vaatimuksia *tuottavuuden kehittämiseksi*. Tarve *kokonaisvaltaiseen* tarkasteluun systeemien *uudistamisessa* sekä *inhimillisyyden* huomioonottamiseen kasvaa.
- | **Kestävä kehitys:** *Ympäristön sietokyvyn rajallisuuden tiedostaminen* ja erityisesti *ilmaston muutos* sekä *energian hinnan nousu* ajavat kehitystä voimakkaasti kohti kestäväen kehityksen mukaisia ratkaisuja. *Toiminnan eettisyys* sekä organisaatioiden ja yksilöiden *sosiaalinen vastuu* nousevat toiminnan arvottamisen vahvaksi perustaksi.

Tärkeimmät haasteet

| *Teollisen yhteiskunnan murros:*

Siirtyminen teollisesta yhteiskunnasta *oppivaan tietämysyhteiskuntaan* on voimakkaassa muutoksessa. Perinteisen teollisuuden tuotavuutta ei voida enää operatiivisesti lisätä, tarvitaan *toimintatapojen muutoksia, innovaatioita ja liiketoimintakonseptien uudistamista*.

| *Innovaatioekosysteemin houkuttelevuus:*

Suomeen kohdistuu vähemmän suoria ulkomaisia uusinvestointeja kuin moniin vertailukelpoisiin kehittyneisiin maihin. Suomi ei myöskään riittävästi houkuttele osaajia. Keskitytään kehittämään ja "brändäämään" asioita, joissa on tai on saavutettavissa kilpailuetu. Tarve *systemisiin ja rakenteellisiin muutoksiin sekä kannusteisiin toimintatapojen uudistamiseksi* on suuri.

Tärkeimmät haasteet

| *Osaaminen ja osaajat:*

Globaalissa kilpailussa yliopisto-opetuksen ja -tutkimuksen laadun on oltava yhteiskunnan ja kansantalouden elinkeinoelämän kannalta *keskeisillä aloilla kansainvälistä huipputasoa*. Menestys edellyttää eri puolilla maailmaa sijaitsevien huippuosaamisen lähteiden hyödyntämistä. Menestys edellyttää myös hyvää *monialaista ja alueellista yhteistyötä* Suomessa, jolloin eri toimijat keskittyvä *omalle vahvuusalalleen* hyödyntäen tehokkaasti *yhteistyön verkostoja*. Menestysstrategian toteuttaminen edellyttää *työelämän ja työmarkkinoiden kehittämistä*. Luova ja motivoitunut työvoima, joka jaksaa ja haluaa työskennellä tuottavasti sekä kehittyä tehtävien ja kilpailutilanteen mukana edellyttää innovatiivisia organisaatorakenteita ja toimintatapoja sekä kannustavaa johtamista ja innostavaa ilmapiiriä.

Tärkeimmät haasteet

| *Uudet toimintatavat:*

Laaja-alaisen innovaatiokäsityksen mukaisesti esim. *ennakointi, globaalit arvoverkostot, loppukäyttäjälähtöisyys, muotoilu, testaus, pilotointi ja organisaatioiden kehittäminen* ovat *teknologian* ohella innovaatiotoiminnan keskeisiä teemoja. *Ennakointi* on suomalainen vahvuus ja sen tehokas hyödyntäminen yhteiskunnan ja elinkeinoelämän päätöksenteon tukena voi tarjota Suomelle merkittävän kilpailuedun. *Yksilöiden aktiivisuus ja yrittäjyys* ovat oleellista, jotta saadaan liiketoiminnan dynamiikkaa lisättyä. Kasvuyrittäjyyteen suomalaiset suhtautuvat monia kilpailijamaita varovaisemmin, mikä johtaa toivottua hitaampaan alkavien yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen globalisoitumiseen. *Regulaation ja kannusteiden joustava käyttö* lisää innovaatiotoimintaa ja yrittäjyyttä alueilla, joilla markkinoiden veto ei vielä toimi riittävänä kannusteena tai jossa halutaan tapahtuvan muutoksia.

Ennakointi ja strategiatyö Tekesissä

Miksi sisältölinjaukset?

- Suomessa on tehtävä valintoja resurssien niukkuudesta johtuen
- Strategian sisältölinjaukset ovat Tekesin strategian sisällöllinen osa
- Strategian sisältölinjausten toteutustyökaluna toimivat
  - Ohjelmat
  - Strategiset huippuosaamisen keskittymät
- Vaikuttaa suoraan 50-60%:iin Tekesin panostuksista
  - 200-300 Me/v $\Rightarrow$ kokonaisvolyymi noin 500 Me/v
- On osa Tekesin ennakointia sekä sidosryhmäkeskustelua ja siten vaikuttaa myös innovaatioympäristössä laajemmin – open innovation prosessi
- On osa Tekesin ja muiden toimijoiden julkista keskustelua

Kansallinen innovaatiostrategia

perusvalintojen painopisteet

Tekesin strategia pähkinänkuoressa

Toiminnan perusta

Toiminta-ajatus

Tekes edistää teollisuuden ja palvelujen kehittymistä teknologian ja innovaatioiden keinoin.

Tämä uudistaa elinkeinoja, kasvattaa jalostusarvoa, tuottavuutta ja työelämän laatua, lisää vientiä sekä luo työllisyyttä ja hyvinvointia.

Arvot

Tekes ja sen työntekijät arvostavat ja pyrkivät omilla toimillaan lisäämään yhteiskunnan, asiakkaiden ja työtovereiden **hyvinvointia, näkemystä, luottamusta, yhteistyötä ja kehittymistä.**

Keinot

Ydinprosessit

Strategia

Ennakointi, arviointi ja innovaatiotutkimus

Strategian ylläpito ja viestintä

Asiakkuudet

Asiakkuussuunnittelu
Asiakkuuksien hallinta
Uusien asiakkaiden tunnistaminen, aktivointi ja neuvonta
Markkinointiviestintä

Ohjelmat

Tekesin ohjelmat
Aktivointiprojektit
Strategisen huippuosaamisen keskittymät
Valitut kansainväliset yhteistyöaloitteet

Rahoitus

Innovaatiotoiminnan erityisrahoitus
Julkisen tutkimuksen rahoitus
Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus

Resurssit

- | 590 + 34 miljoonaa euroa
- | 284 + 89 henkilöä
- | 6 ulkomaan yksikköä

Tavoitetila

Päämäärät

Innovaatiotoiminnan kyvykkyudet

- Strategiakauden painotuksina:
- | Innovaatiotoiminnan kansainvälisyys
  - | Vahvat ja verkottuneet osaamisen keskittymät

Tuottavuus ja elinkeinoelämän uudistuminen

- Strategiakauden painotuksina:
- | Nuoret innovatiiviset yritykset
    - | Kasvuyritykset

Hyvinvointi

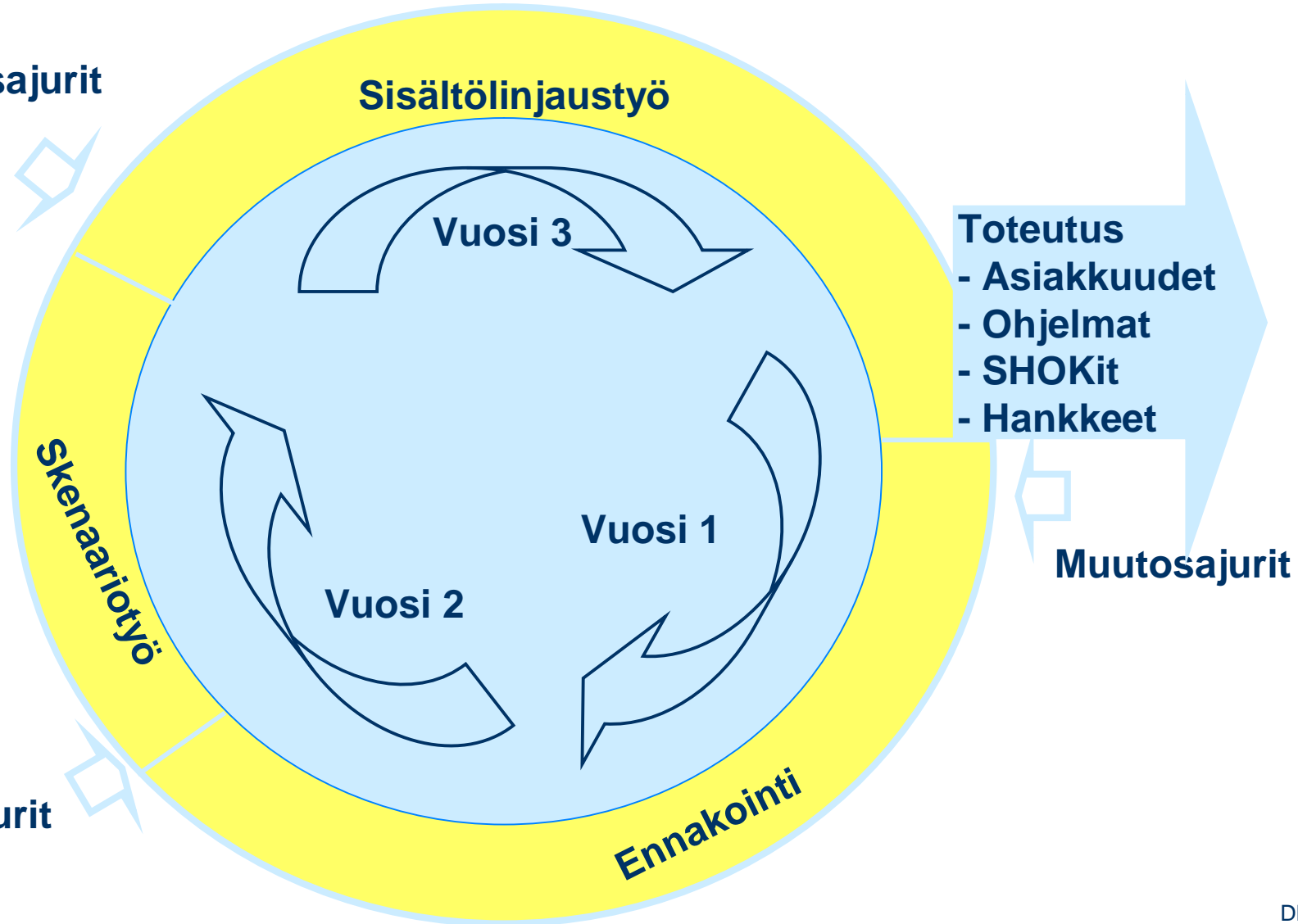
- Strategiakauden painotuksina:
- | Kestävä energiatalous ja ympäristö
  - | Laadukas sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä
    - | Tietoyhteiskunnan palvelut ja alustat

Visio

Tekes on innovaatiotoiminnan edistämisen edelläkävijä

Tekes – Ennakointi ja strategian sisältölinjaustyö

Muutosajurit

Toteutus
- Asiakkuudet
- Ohjelmat
- SHOKit
- Hankkeet

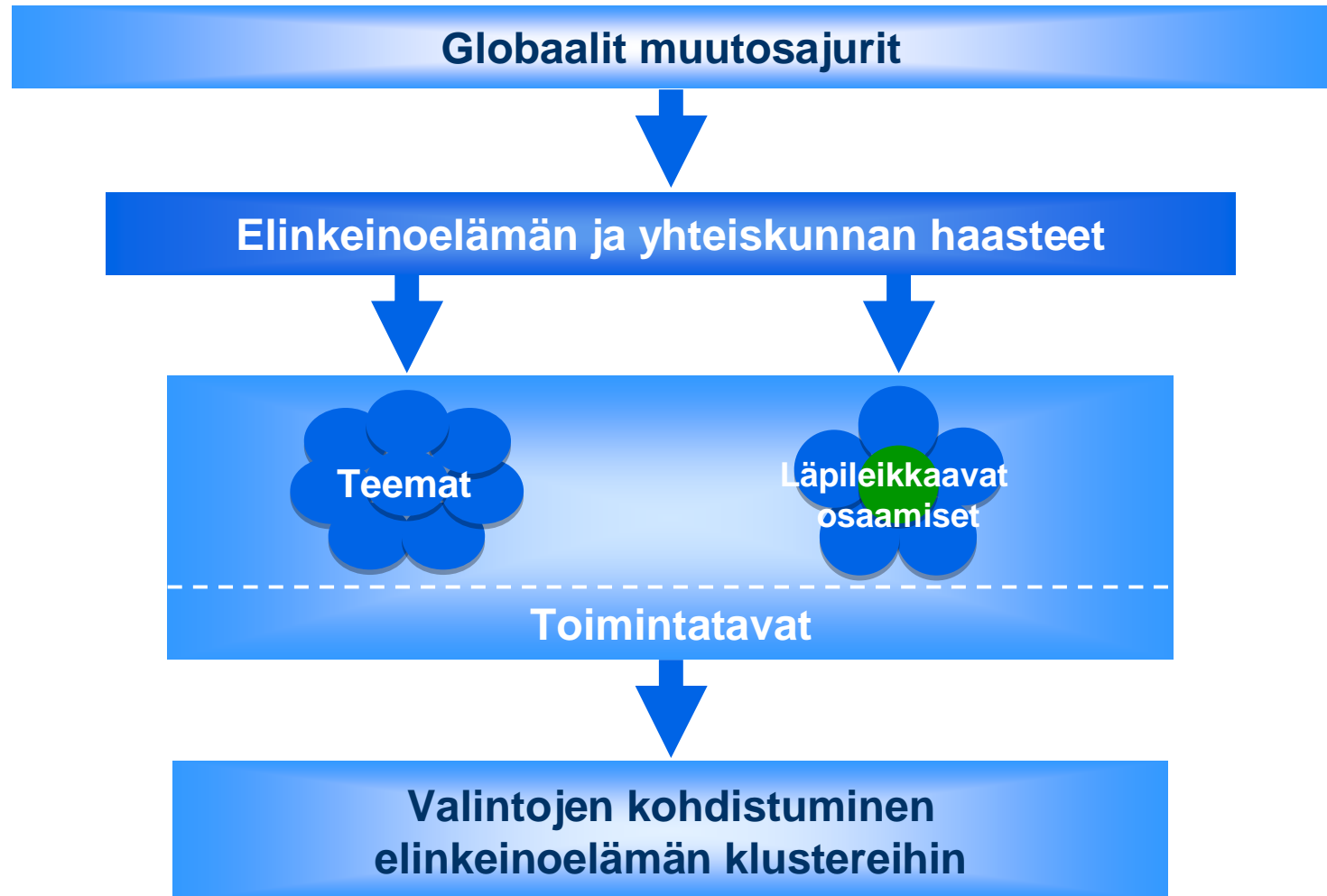
Muutosajurit

Muutosajurit

Tekesin strategian sisältölinjausten vuorovaikutuskenttä

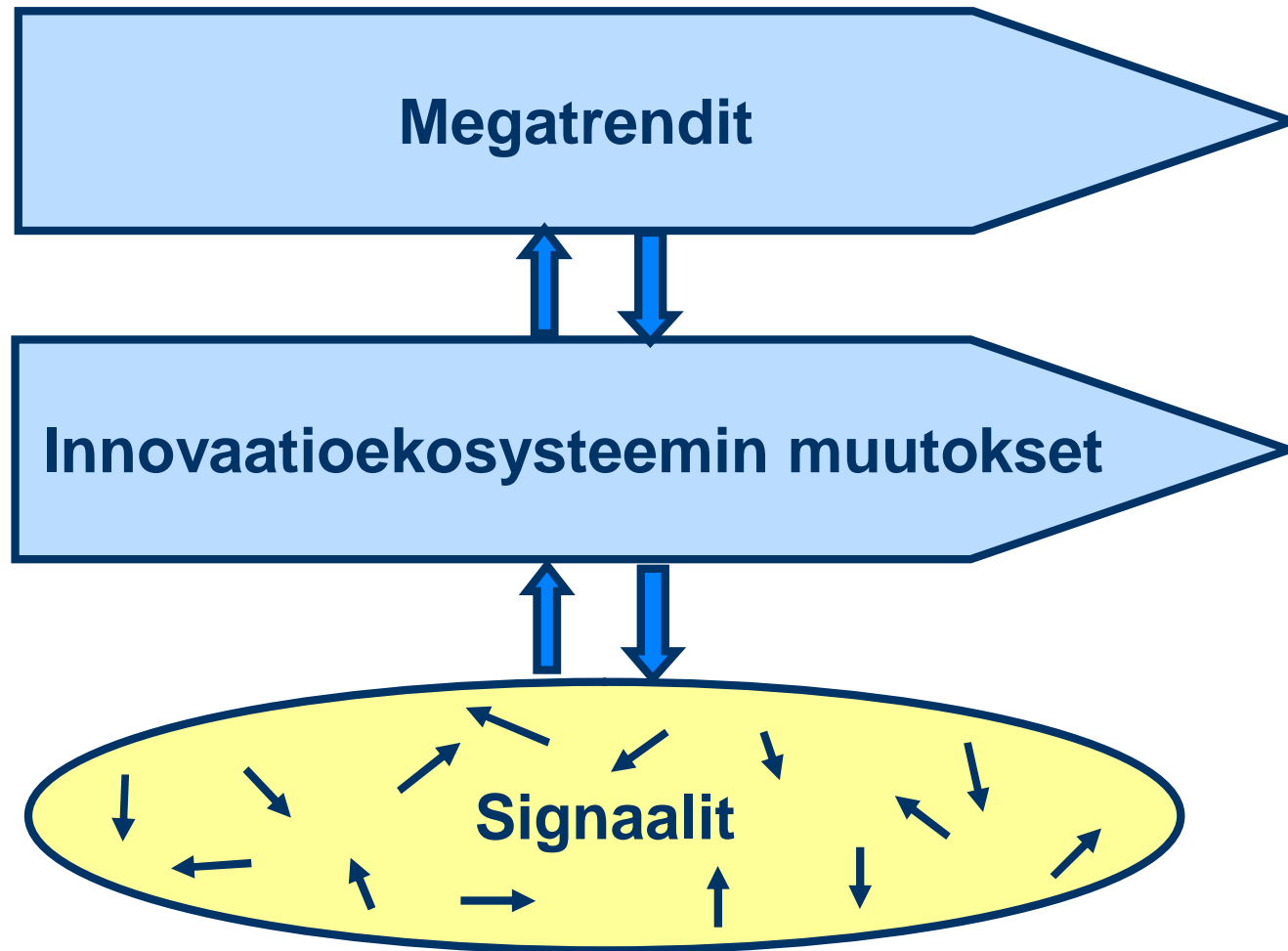

Tekesin strategian sisältölinjaukset

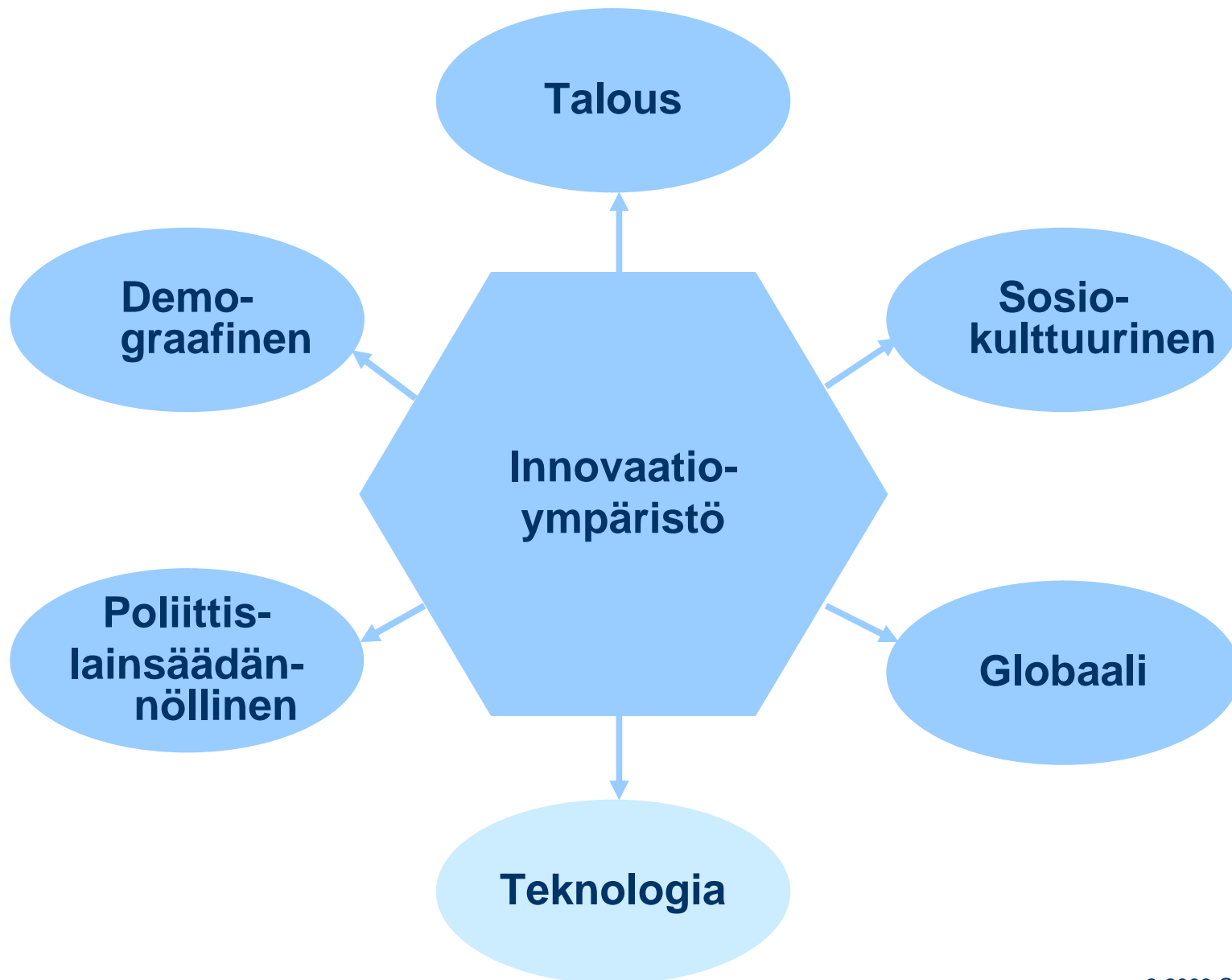

Muutosvoimista

Innovaatioekosysteemin muutokset

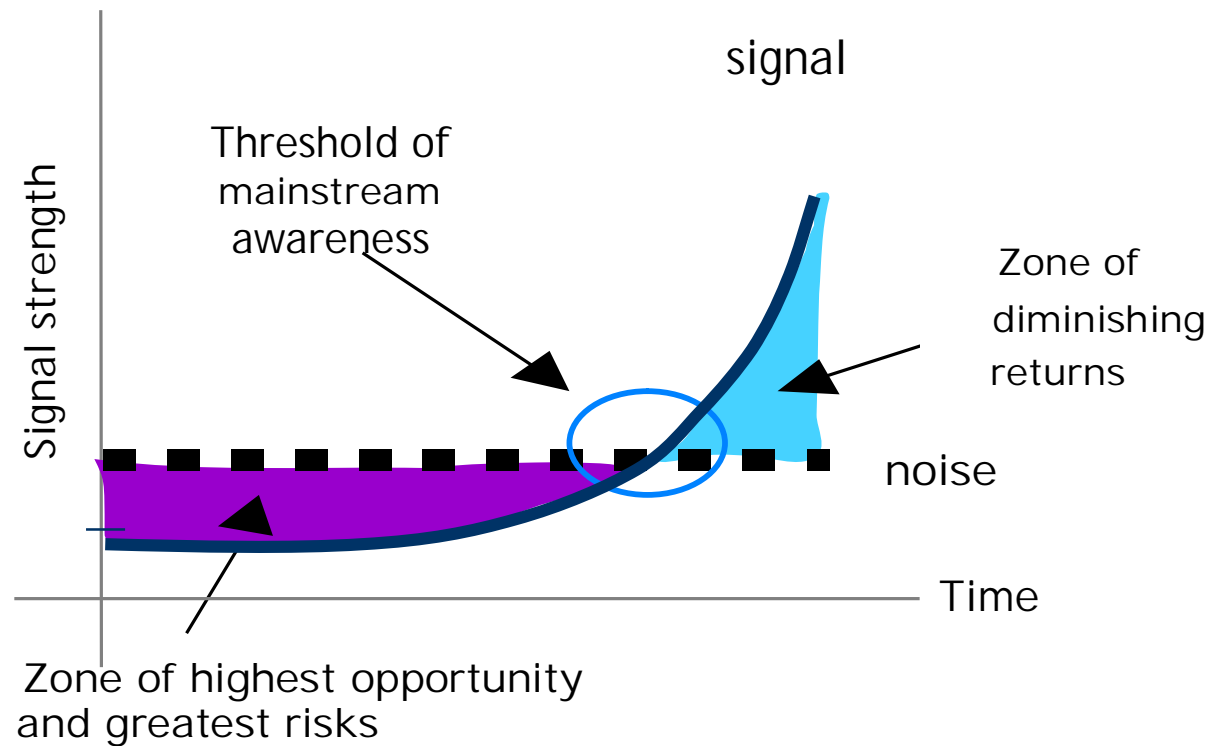
Ympäristön analyysi

How to monitor early discontinuities?

Wisdom
of
crowds

Filter
Theory

Brian Coffman (1997): Growth of signal in a noisy channel

Muuttuva maailma, muuttuva Suomi

Aasia nousee talousmahtina
Rahatalouden merkitys kasvaa
Digitaalisuus muuttaa toimintatapoja globaalisti
Ilmastonmuutos vaikuttaa taustatekijänä laajasti myös kuluttajakäyttäytymiseen

Perheet pienentyvät, perhemallit muuttuvat
Naisten vaikutus yhteiskunnissa kasvaa
Maapallon väestö on yhä iäkkäämpää

Kulttuurit ylittävät rajat
Uusia pien- ja alakulttuureita syntyy helposti
Uusi vuorovaikutus luo uusia identiteettejä
Ihmiset liikkuvat yhä enemmän
Maailmassa on useita kulttuurisia voimakeskuksia

Tietoa on saatavilla valtavasti
Julkisuus ja avoimuus lisääntyvät
Maailma on yhä verkottuneempi
Media tavoittaa miljardit ihmiset

Aikapula vaivaa yhä useampia
Elämäntavan voi valita, vaihtoehtoja on paljon
Kuluttaminen elämäntapana yleistyy
Eettinen kulutus nousee

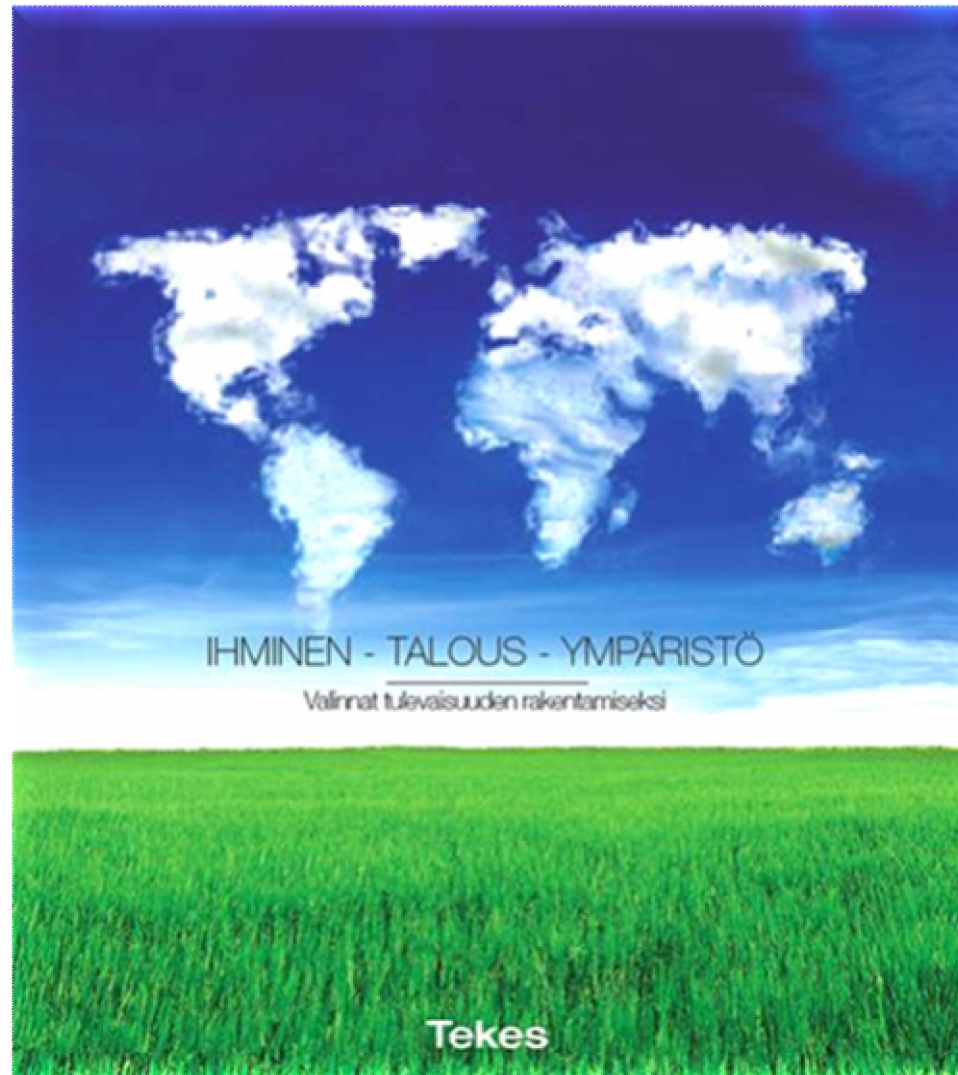
Keskituloisten osuus maailman väestöstä kasvaa
Yhä useammat asuvat kaupungeissa
Väestö kasvaa edelleen

Teknologiassa käyttäjälähtöisyys korostuu
Käyttäjät muovaavat innovaatiot markkinoilla
Käyttäjät ovat mukana luomassa innovaatioita
Helppokäyttöisyys ja yhdisteltävyys ovat voimakkaita trendejä
Tietosuojan, yksityisyyden ja turvan merkitys kasvaa
Käyttäjät vaativat teknologialta personoitavuutta, terveellisyyttä, älykkyyttä ja taloudellisuutta
Teknologialta edellytetään kestäväää kehitystä

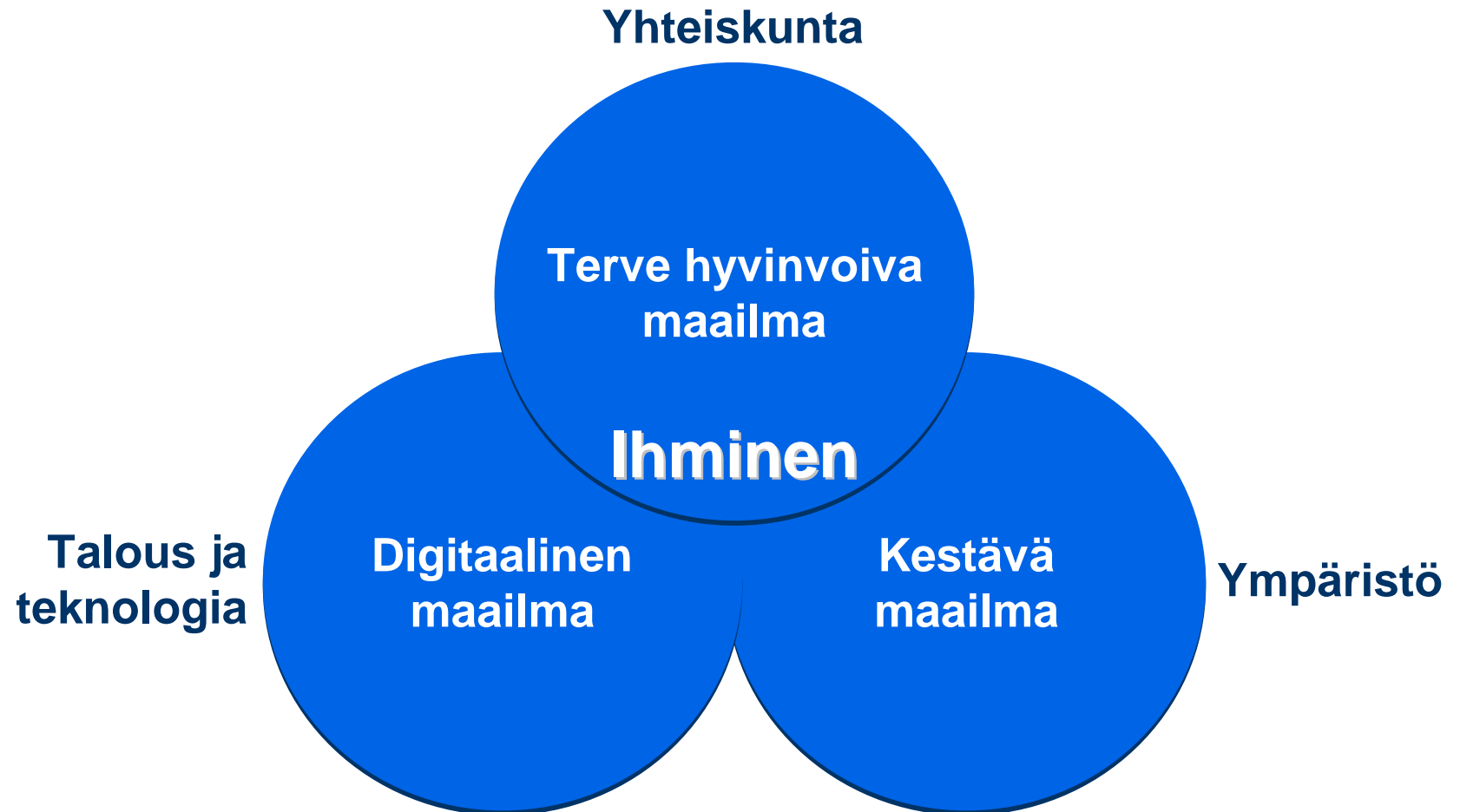
Tekesin strategian sisältölinjaukset

Yhteenveto

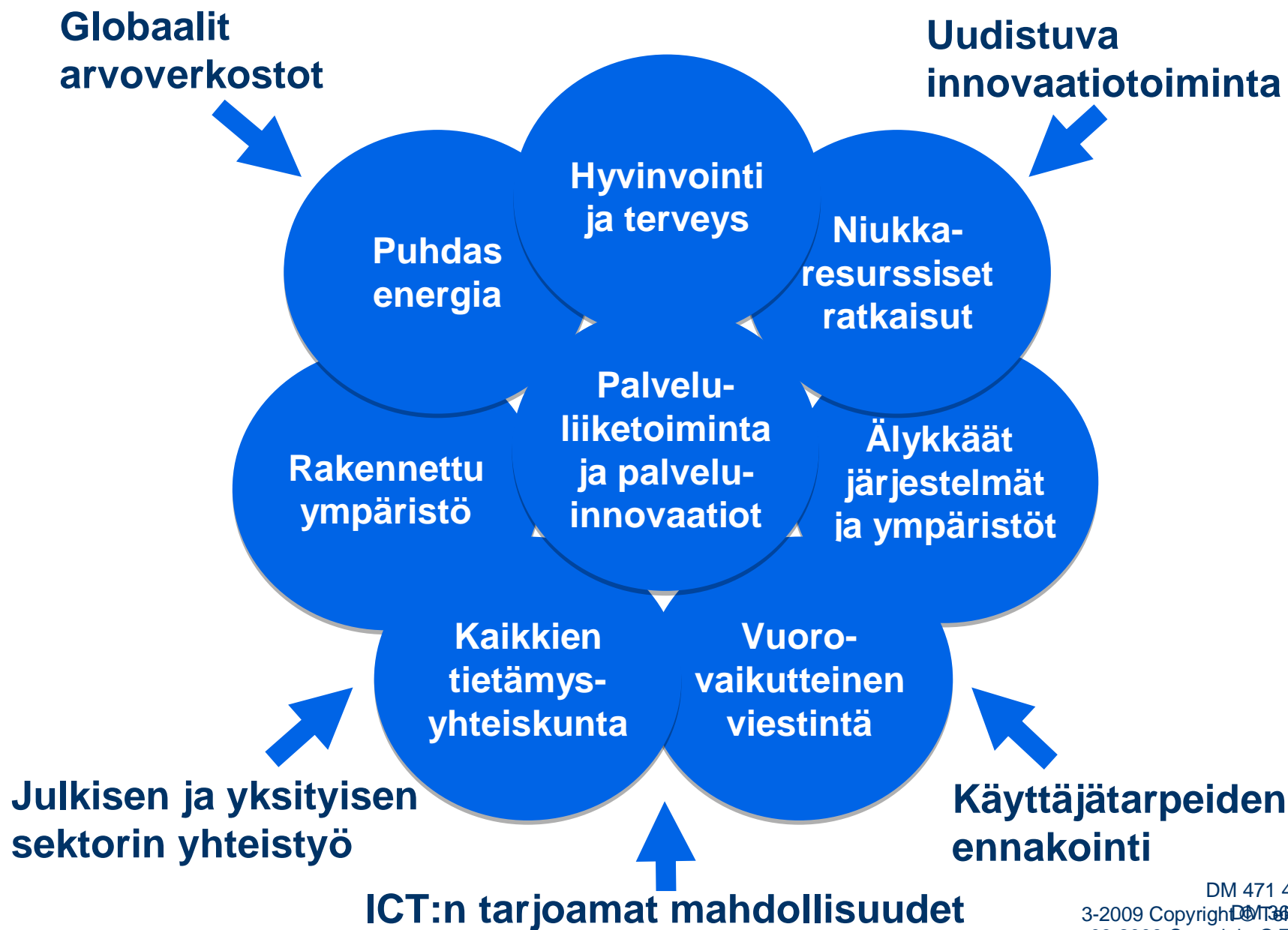
Tekesin strategian sisältölinjaukset

Vuorovaikutus ja kokonaisuus

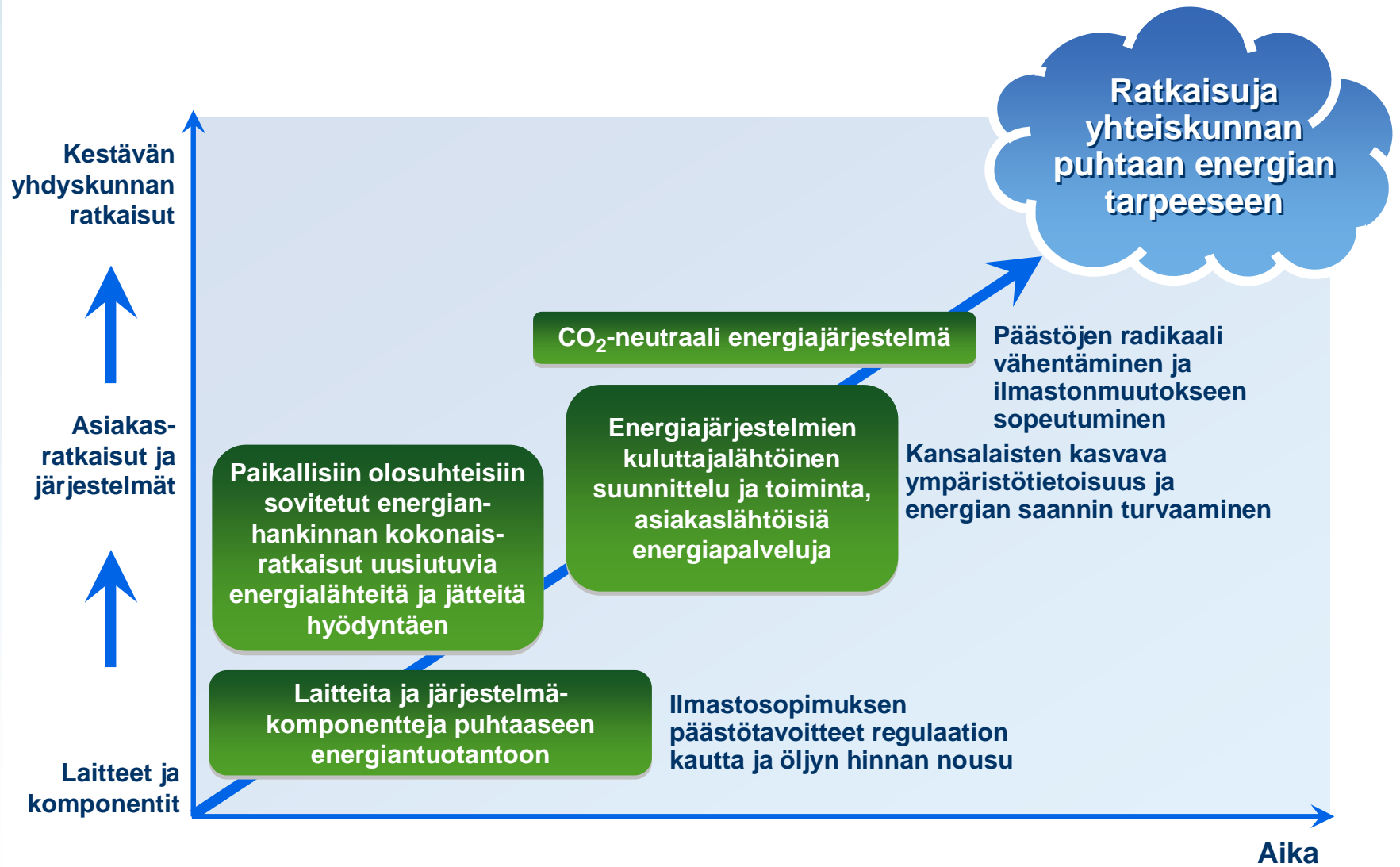
Teemat ja toimintatavat

Läpileikkaavat osaamiset

Puhdas energia - tavoitetilä

Puhdas energia - yhteenveto

Miksi?

Energian kasvavan tarpeen ja ympäristönäkökohtien yhteensovittaminen taloudelliset ja hyvinvoinnin reunaehdot huomioiden

Tärkeä kansallisten energiaratkaisujen kehittämisen kannalta. Merkittäviä globaaleja liiketoimintamahdollisuuksia ennakoiden kannustavaa lainsäädäntöä.

Omat olosuhteet luovat hyvän kilpailukykyisen kehitysalustan

Kansallisen turvallisuuden ja energian saannin turvaaminen

Mitä? teeman osa-alueet

Kuluttajakeskeiset
energiapalvelut

Yhdyskuntien kestävät
energiaratkaisut

Teollisuuteen integroitu
bioenergia ja
monituotelaitokset

Nollapäästöinen
energiantuotanto

Tulevaisuuden radikaalit
energiainnovaatiot

Miten? osaamiset toiminta- tavat yhteistyö

Perusteknologiat hallussa
energiantuotannon
prosesseihin sekä
energiankäytön hallintaan

Asiakastarpeiden
tunnistaminen,
personoidut asiakasratkaisut,
konseptointi

Markkinoiden ennakointi.
Vahva kytkentä keskeisten
maiden ja EU:n olosuhteisiin,
tutkimukseen ja regulaatioon.

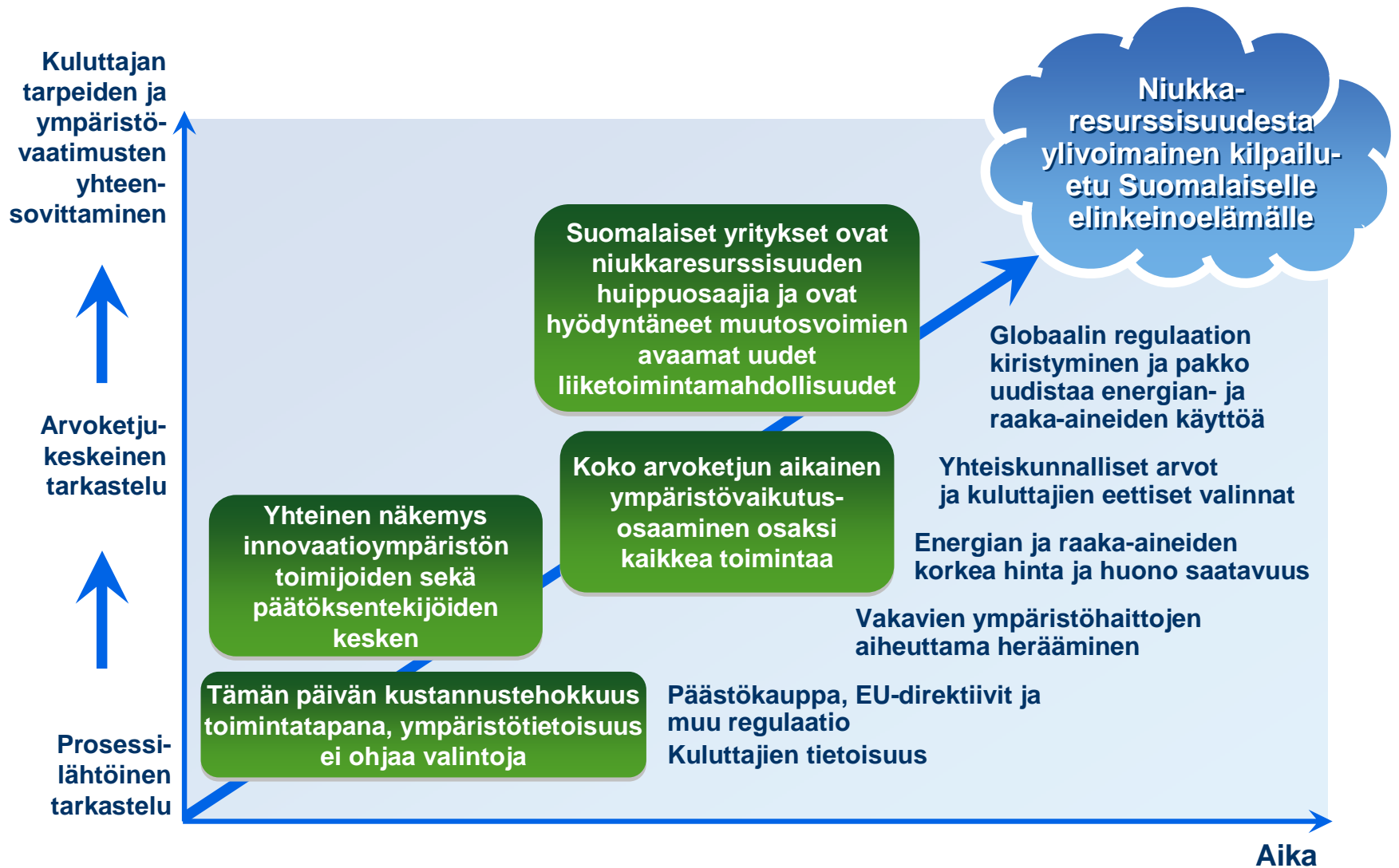
Tulevaisuuden energia-
muotojen ja mullistavien
keksintöjen aikainen
tunnistaminen

Kokeiluhankkeiden
aikaansaaminen.
Julkisen sektorin
esimerkkihankkeet.

Uusien arvo-
verkostojen hallinta
(esim. biojalostamot)

Kansainvälinen
partneroituminen
osaamisaukoissa

Niukkaressurssiset ratkaisut - tavoitetilä

Niukkaresurssiset ratkaisut - yhteenveto

Miksi?

Energia- ja raaka-ainelähteiden nykyinen käyttö on ympäristön kannalta kestävämpää

Energian ja raaka-aineiden hintojen nousu ja saatavuusongelmat tuovat suuria haasteita elinkeinoelämälle, mutta avaavat myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia

Asiakasketjussa vaatimus ympäristömyötävyydelle kasvaa voimakkaasti

Suomen teollisuus on raaka-aine- ja energiakeskeinen mutta maamme omat luonnonvarat ovat niukat (pl. metsä, vesi)

Mitä?
teeman
osa-alueet

**Luonnonvarojen
kestävä käyttö**

**Niukkaresurssisuus
elinkeinoelämän
kilpailukykytekijänä**

**Niukkaresurssisuus
loppukäyttäjän
näkökulmasta**

**Materiaali-
tehokkuus**

**Energia-
tehokkuus**

Vesi

**Raaka-aineiden
saatavuus, hinta,
kilpailuasetelmat**

**Kuluttajakäyttäytyminen
Eettiset valinnat
Tuotteen arvonmuodostus
Henk.koht. päästöajattelu**

Miten?
osaamiset
toiminta-
tavat
yhteistyö

- Koko arvoketjun hallinta
- Niukkaresurssisuuden mittarit
- Tarkoituksenmukaisen laadun tuottaminen

- Asiakas- ja markkina-osaaminen
- Cleantech-rahoitus-osaaminen
- Ekologisuus imago- & kilpailueduksi

- Poliitikkaosaaminen
- Regulaatio-osaaminen
- Standardointi-osaaminen

**Energiantensiiviset
prosessivaiheet
pois**

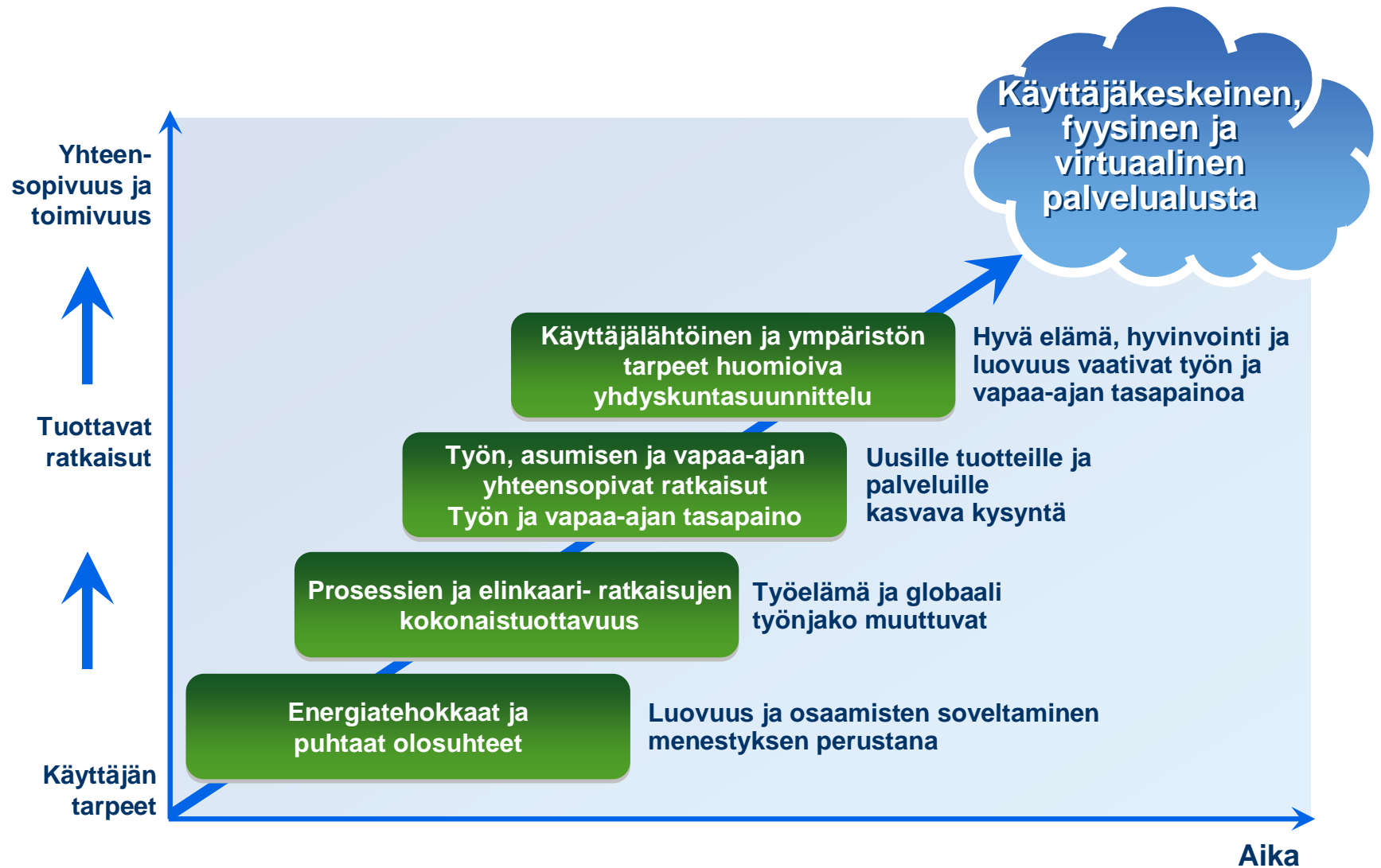
- Jätteiden hyötykäyttö
- Kierrätys

- Erotusteknologiat
- Prosessiteknologiat

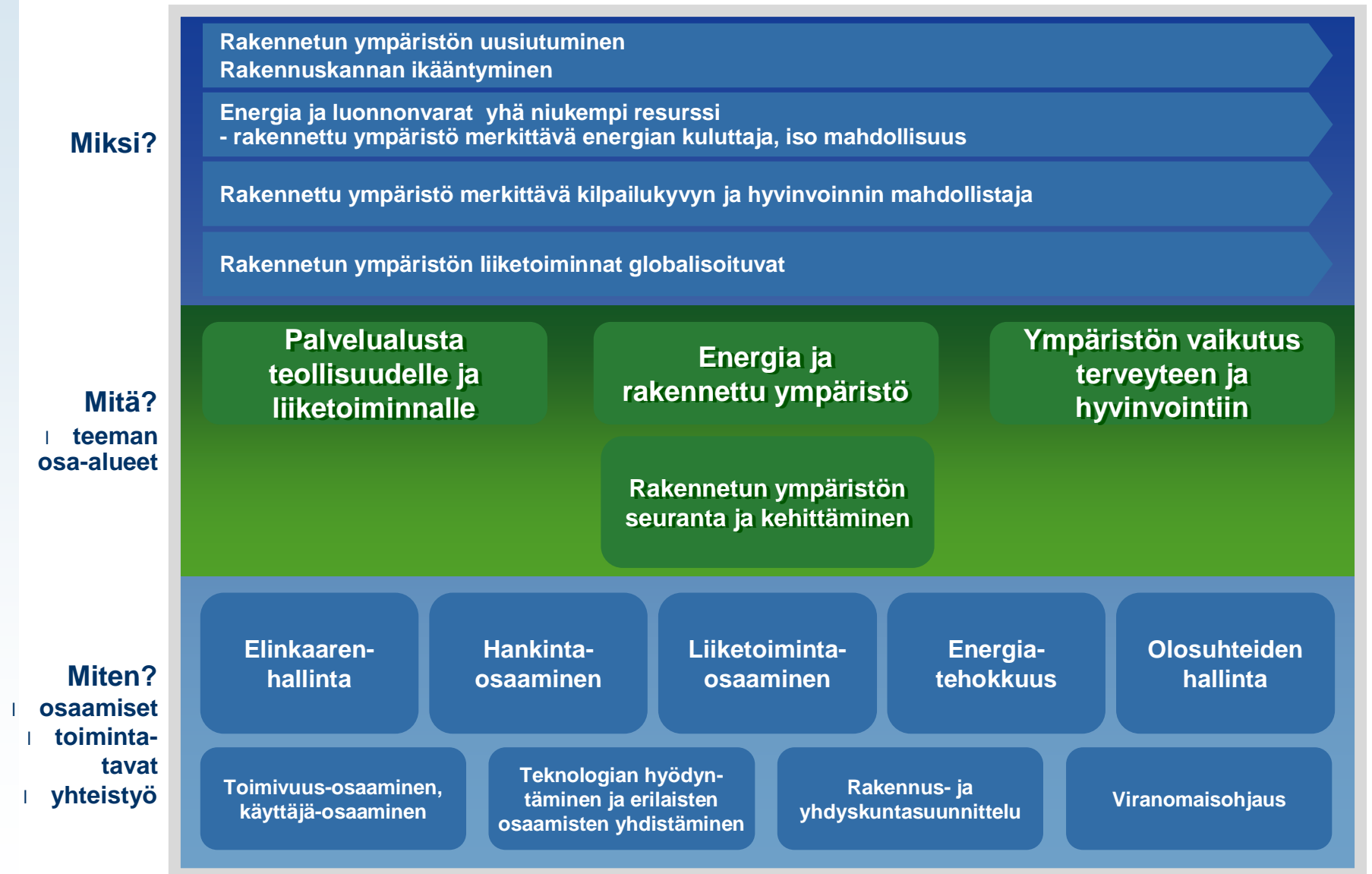
- Vedenkäsittely
- Vesikemikaalit
- Vedenkäytön vähentäminen

- Prosessien intensifointi
- Kokonaisvaltainen tarkastelutaso

Rakennettu ympäristö - tavoitetilä

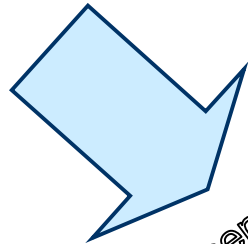

Rakennettu ympäristö - yhteenveto

Ennakoinnin ja strategiatyön merkitys

Ulkomaailman
nopeat muutokset

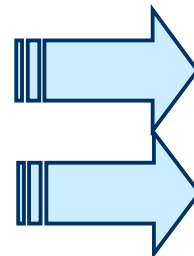
Päätöksentekokyky

Organisaation
jatkuva
uudistuminen

Ennakointityö
Muutosvoimat Signaalit
Näkemys Visiointi
Strategiatyö

Muutosten moniulotteisuus

Ennakointi (Foresight)

Yhteisten monialaisten
visiointikeskustelujen tarve

Näkemys (Insight)

Kiitos!

<http://www.tekes.fi/tekes/sisaltolinjaukset2008.html>

<http://www.tekes.fi/TilastotJaVaikutukset/ennakointi.html>